

PAAUGLIŲ NUOMONĖS APIE TĖVŲ POŽIŪRĮ Į VAIKŲ FIZINĮ AKTYVUMĄ KAITA AMŽIAUS ASPEKTU

Aida Gaižauskienė, Vida Volbekienė, Aušra Griciūtė

Lietuvos kūno kultūros akademija, Kaunas, Lietuva

Aida Gaižauskienė. Sporto edukologijos magistrė. Lietuvos kūno kultūros akademijos Socialinių ir humanitarinių mokslų katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptis — socialinė edukologija.

SANTRAUKA

Fizinio aktyvumo (FA) šeimoje tyrimų įvairovė yra didelė ir visi jie yra aktualūs, nes vaikų augimo ir brendimo laikotarpiu formuojasi jų gyvenamosios stereotipas, kuris dažniausiai pasireiškia ir jiems suaugus. Taigi FA šeimoje ir laisvalaikio pažinimas padeda spręsti nepakankamo kasdienio FA problemą, šalinti jį lemiančius veiksnius.

Tyrimo tikslas — nustatyti 11—17 metų amžiaus paauglių nuomonės apie tėvų požiūrį į vaikų fizinį aktyvumą kaitą.

Tyrimai buvo vykdomi 2005 metų balandžio mėnesį penkiuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje). Mokinių atranka pagal mokyklas ir klases vyko atsitiktine tvarka. Galutinę didžiųjų Lietuvos miestų tiriamųjų imtį sudarė 1704 mokiniai. Klausimynas (Tėvų požiūris į vaikų fizinį aktyvumą) buvo parengtas ir aprobuotas tyrimo autorių (Gaižauskienė ir kt., 2008).

Nustatyti reikšmingi skirtumai tarp įvairaus amžiaus paauglių nuomonės apie tėvų požiūrį į jų FA laisvalaikio. Paaiškėjo, kad 11—14 metų paaugliai dažniau teigė, kad tėvai juos skatina būti fiziškai aktyvius ir aiškina FA poveikį sveikatai, o penkiolikmečiai — septyniolikmečiai dažniau tik iš dalies pritarė šiam teiginiui ($p < 0,001$); 11—14 metų mokinių nuomone, lyginant su 15—17 metų, tėvai jaunesnius paauglius būti FA dažniausiai skatina: pirkdami reikalingą inventorių, ragindami būti gryname ore, dažniau skirdami lėšų įvairiems sporto būreliams lankyti ir savo asmeniniu pavyzdžiu ($p < 0,001$). Paauglių nuomone, priežastys ribojančios šeimos FA, yra šios: 15—17 metų paaugliai dažniau nei 11—14 metų amžiaus teigė, kad tėvams trūksta noro ir lėšų.

Raktažodžiai: 11—17 metų paauglių nuomonė, šeima, tėvų požiūris į vaikų fizinį aktyvumą.

ĮVADAS

Daugumos vaikų ir paauglių kasdienis fizinis aktyvumas (FA) yra nepakankamas. Neatitinka sveikatą stiprinančio fizinio aktyvumo (SSFA) tarptautinių rekomendacijų (mažiausiai 1 valandos trukmės nuo vidutinio iki didelio intensyvumo FA kiekvieną dieną) (ACSM, 2002). Vadovaujantis šiomis rekomendacijomis nustatyta, kad daugelyje pasaulio šalių, tarp jų ir Lietuvoje, maždaug viena trečioji ir mažiau mokinių yra pakankamai fiziškai aktyvūs (Volbe-

kienė ir kt., 2007). Mokyklinio amžiaus mokinių fizinio pajėgumo, kaip fizinio aktyvumo pasekmės kitimo, tendencijos taip pat yra neigiamos. Lietuvoje atliktų tyrimų duomenimis, nustatytas Lietuvos paauglių širdies ir kraujagyslių sistemos, iš dalies raumenų pajėgumo bei lankstumo neigiamas kitimas 1992—2002 metais (Volbekienė, Griciūtė, 2007), ir tiesiniai ryšiai tarp bendrosios fizinio aktyvumo apimtys ir raumenų pajėgumo bei lankstumo (Volbekienė ir kt., 2008).

Mokslininkai (Haerens et al., 2010) nustatė priežastis, kurios riboja vaikų ir paauglių FA — fizinė aplinka (sezoniškumas, prieinamumas, saugumas), institucijos (darželiai, mokyklos), socialiniai veiksniai (tėvų vaidmens modeliavimas). Taip pat nustatyta, kad vis mažėjantis paauglių FA priklauso nuo jų pasyvios gyvenimos, kuri neretai puoselėjama ir pačioje šeimoje, nes FA dažnai suvokiamas kaip nieko bendra neturintis su bendrąja asmens kultūra. Dėl to patys tėvai yra fiziškai pasyvūs ir neskatina vaikų būti fiziškai aktyviais (Jankauskienė, 2008). A. Vilūnienės ir R. Jankauskienės (2002) atliktas tyrimas parodė, kad vaikų FA laisvalaikiu tiesiogiai susijęs su jų tėvų FA laisvalaikiu. Fiziškai aktyvesni vaikai auga tose šeimose, kuriose tėvų socialinė-ekonominė padėtis yra aukštesnė (Dregval, Malinauskaitė, 2008). Tačiau S. Šukio ir A. Bagdono (2007) atlikto tyrimo duomenys teigia priešingai — tėvų socialinė-ekonominė padėtis nelemia vaikų FA laisvalaikiu. Mažiau pasiturinčių tėvų vaikai dažniau buvo FA, nes turėjo galimybę nemokamai lankyti sporto būrelius.

A. Chen ir Z. Full (2005) teigimu, vaikams labai svarbūs motyvai būti FA. Todėl labai svarbus tėvų rodomas asmeninis pavyzdys, kūno kultūros pamokų skaičius per savaitę mokykloje, pedagogų patirtis ir institucijos materialinė bazė. A. Griciūtės ir kt. (2007) atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad paauglių FA susijęs su jų gimimo eiliškumu šeimoje: pirmagimiai ir antrieji vaikai pozityviau vertina jų FA lemiančius veiksnius (tėvus, kūno kultūros pedagogus ir kūno kultūros pamokas), lyginant su vienturčiais ir trečiaisiais vaikais. J. Mota ir kt. (2008) teigimu, FA laisvalaikiu ne tik stiprina visų šeimos narių fizinę ir psichinę sveikatą, bet suteikia galimybę vieniems kitus labiau pažinti, lavinti bendravimo įgūdžius. C. Spence ir kt. (2010) nustatė, kad 13—14 metų paauglių raiškos veiksmingumas tiesiogiai susijęs su jų FA. I. Ornelas ir kt. (2007) atlikę tyrimą taip pat aptiko tiesinius ryšius su vaikų ir paauglių savigarba, aktyvumu ir FA bei nustatė, kad vaikų savigarba kinta priklausomai nuo tėvų ir vaikų FA laisvalaikiu. B. Cheryl ir kt. (2008) teigimu, vaikams ir paaugliams reikia kurti specializuotas fizinio aktyvumo programas ir strategijas, kaip būti FA, ir mažiau laiko praleisti pasyviai prie TV ir kompiuterio. Šių mokslininkų nuomone, viena iš galimybių — šeimoje skirti daugiau dėmesio vaikams juos giriant, skatinant už aktyvų laisvalaikio praleidimą, siekiant išugdyti reikalingus FA įgūdžius ir taip lavinti jų fizinę saviugdą. L. Kardelienė (2009) taip pat teigė, kad

kuriant FA programas vaikams ir paaugliams turi dalyvauti ir tėvai galvodami apie vaikų sveikatą visą gyvenimą, tačiau kol kas kyla abejonių, ar tėvai tam pasiruošę.

Taigi šiandieninė situacija rodo, kad pastaraisiais metais vaikų, paauglių ir jaunimo fizinio aktyvumo tyrimams skiriama itin daug dėmesio: analizuojamas FA pajėgumas, intensyvumas, kaita, ieškoma veiksmingų būdų ir priemonių, kaip spręsti vis didėjantį jų fizinį pasyvumą. Visgi lieka neaišku, kokia pačių paauglių subjektyvi nuomonė apie tėvų požiūrį į jų FA laisvalaikiu. Taigi atliktas tyrimas, kuriuo kelti tokie *probleminiai klausimai*: kaip, paauglių nuomone, kinta tėvų požiūris į vaikų FA priklausomai nuo jų mažiaus? Ir kokios priežastys, paauglių nuomone, dažniausiai lemia pasyvų šeimos laisvalaikį?

Tyrimo tikslas — nustatyti 11—17 metų amžiaus paauglių nuomonės apie tėvų požiūrį į vaikų fizinį aktyvumą kaitą.

Tyrimo objektas — paauglių nuomonės apie tėvų požiūrį į vaikų fizinį aktyvumą kaita amžiaus aspektu.

TYRIMO METODIKA

Tyrimo imties planavimas ir atranka. Tyrimai buvo vykdomi 2005 metų balandžio mėn. penkiuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje). Bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų, reprezentuojančių 5 didžiuosius Lietuvos miestus, atrankoje nedalyvavo mokyklos: labai didelės (patenkančios į 10% didžiausių mieste), labai mažos (patenkančios į 10% mažiausių mieste), specialiosios (pvz., profesinės, nacionalinių mažumų), esančios geografiškai aktyviazdoje miesto periferijoje. Iš likusių mokyklų atranka buvo atsitiktinė, iš kiekvieno miesto rajono atrinkant tik vieną mokyklą. Atrinktų mokyklų bendras skaičius 14: Vilniuje — 6, Kaune — 4, Klaipėdoje — 2, Šiauliuose ir Panevėžyje po 1.

Mokinių atranka pagal klases mokyklose vyko atsitiktine tvarka. Apklausti buvo 5—11 klasių mokiniai, atsižvelgiant į pamokų tvarkaraštį ir mokyklos administracijos sudarytas galimybes. Iš viso apklausta 2208 mokinių. Tiriamoji imtis buvo sumažinta atsižvelgiant į šiuos kriterijus: pastebėtą klaidų ir neatsakytų klausimų skaičių anketose. Taigi galutinę didžiųjų Lietuvos miestų tiriamųjų imtį sudarė 1704 mokiniai. Tiriamieji suskirstyti į dvi amžiaus grupes: 11—14 metų (jaunesnių paauglių grupė) ir 15—17 metų (vyresnių paauglių grupė). Mokinių pasiskirstymas pagal miestus, lyti

1 lentelė. Tiriamosios imties apibūdinimas: pasiskirstymas pagal miestus, amžių ir lytį

Miestas	Amžius		Iš viso, % (n)
	11–14 m., % (n)	15–17 m., % (n)	
Vilnius	37,2 (371)	43 (304)	39,6 (675)
Kaunas	25,1 (250)	28,7 (203)	26,6 (453)
Klaipėda	16,1 (161)	11,6 (82)	14,3 (243)
Šiauliai	10,6 (106)	8,9 (63)	9,9 (169)
Panevėžys	10,9 (109)	7,8 (55)	9,6 (164)
Lytis			
Merginos	50,6 (504)	49,8 (352)	50,2 (856)
Vaikinai	49,4 (493)	50,2 (355)	49,8 (848)
Iš viso	100 (997)	100 (707)	100 (1704)

ir amžių pateiktas 1 lentelėje. Tiriamųjų amžius buvo skaičiuojamas pagal gimimo datą, įvertinant tiriamųjų amžių pilnais metais

Tyrimo metodika. Klausimynas (Tėvų požiūris į vaikų fizinį aktyvumą) buvo parengtas ir aprobuotas tyrimo autorių (Gaižauskienė ir kt., 2008). Anketą sudarė 14 teiginių, suskirstytų į tris grupes: pirma — mokinių nuomonė apie tėvų požiūrį į jų FA; antra — mokinių nurodomi tėvų skatinimo juos būti FA būdai; trečia — mokinių nurodytos priežastys, trukdančios jų šeimos FA. Tiriamieji turėjo atsakyti į kiekvieną klausimą, pasirinkdami vieną iš penkių atsakymų variantų (kiekvienas atsakymas vertintas balais): visiškai nesutinku (1); nesutinku (2); iš dalies sutinku (3); sutinku (4); visiškai sutinku (5). Šių teiginių skalių vidinis suderinamumas buvo geras (Kronbacho $\alpha = 0,72$). Visi tirti mokiniai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, anketos turiniu ir jos pildymo eiga. Anketinę apklausą vykdė penkios specialiai parengtos kvalifikuotų tyrėjų grupės.

Statistinės analizė. Duomenys buvo analizuojami naudojantis statistinės duomenų analizės programiniu paketu *SPSS for Windows 13.0*. Statistiniam tyrimo duomenų patikimumui įvertinti taikytas *chi* kvadrato (χ^2) kriterijus. Skirtumas laikytas statistiškai patikimu esant ne didesnei kaip 5% paklaidai ($p < 0,05$).

REZULTATAI

Tyrimo rezultatų analizė parodė, kad priklausomai nuo tiriamųjų amžiaus skyrėsi nuomonė apie jų tėvų požiūrį į FA (2 lent.).

Paaikškėjo, kad 11–14 m. mokiniai dažniau nei 15–17 m. nurodė, kad tėvai juos skatina būti fiziškai aktyvius ir aiškina FA poveikį sveikatai, tuo tarpu 15–17 m. paaugliai dažniau tik iš dalies

pritarė šiam teiginiui ($p < 0,001$). Daugiau kaip trečdalis abiejų grupių tiriamųjų teigė, kad tėvai jiems patiems leidžia apsispręsti, ar nori būti FA. Taip pat paaikškėjo, kad 15–17 m. paaugliai dažniau tik iš dalies sutiko su šiuo teiginiu, lyginant su 11–14 m. paaugliais ($p < 0,005$).

Įvertinus teiginį *Tėvų nuomone, pamokos yra svarbesnės nei FA*, abiejų amžiaus grupių tiriamųjų nuomonė statistiškai patikimai neišsiskyrė ($p > 0,05$) — daugiau kaip po trečdalį abiejų grupių tiriamųjų nesutiko su šiuo teiginiu ir daugiau kaip po ketvirtadalį tik iš dalies sutiko. Analizuojant tyrimo rezultatus išryškėjo, kad abiejų amžiaus grupių tiriamieji panašiai įvertino teiginį *Tėvams nelabai rūpi jų FA*, tačiau 15–17 metų tiriamieji dažniau nei 11–14 m. iš dalies pritarė šiam teiginiui ($p < 0,05$).

Toliau aiškinomės paauglių nuomonę apie tėvų skatinimo juos būti FA būdus (3 lent.).

Tyrimo rezultatų analizė parodė, kad lyginant 11–14 m. mokinių nuomonę su 15–17 m., tėvai jaunesnius paauglius būti FA dažniausiai skatina: pirkdami reikalingą inventorių ($p < 0,001$), ragindami būti gryname ore ($p < 0,001$), skirdami lėšų įvairiems sporto būreliams lankyti ($p < 0,005$).

Daugiau kaip ketvirtadalį (28%) 11–14 m. paauglių sutiko su teiginiu, kad tėvai savo asmeniniu pavyzdžiu skatina būti FA, tuo tarpu daugiau kaip trečdalis 15–17 m. tiriamųjų su šiuo teiginiu nesutiko ($p < 0,001$).

Analizuojant tyrimo rezultatus išryškėjo paauglių nurodytos priežastys, trukdančios jų šeimos FA (4 lent.). Nustatyta, kad 11–14 m. paaugliams (22,5%), kaip ir 15–17 m. (22,1%), svarbi priežastis — tėvų laisvo laiko trūkumas ($p > 0,05$). 11–14 m. paaugliai (40%) dažniau nei 15–17 m. (24,1%) nesutiko su teiginiu, kad jų tėvams trūksta noro būti FA ($p < 0,001$). Kita priežastis — pini-

Tėvų požiūris į fizinį aktyvumą	Įvertinimas	11—14 m.,% (n)	15—17 m.,% (n)	χ^2 reikšmė ir patikimumo lygmuo (df = 4)
Skatina ir aiškina, kad būsiu sveikesnis	visiškai nesutinku	2,3 (23)	3,4 (24)	$\chi^2 = 42,602$ $p < 0,001$
	nesutinku	8,1 (80)	9,3 (65)	
	iš dalies sutinku	21,9 (217)	34,6 (243)	
	sutinku	41,5 (411)	30,9 (217)	
	visiškai sutinku	26,2 (260)	21,8 (153)	
Siūlo pačiam apsispręsti, ar man to reikia	visiškai nesutinku	3,7 (36)	6 (42)	$\chi^2 = 15,008$ $p < 0,005$
	nesutinku	14,6 (144)	12 (84)	
	iš dalies sutinku	25,6 (252)	31,6 (222)	
	sutinku	38,4 (378)	35,5 (249)	
	visiškai sutinku	17,7 (174)	15 (105)	
Mano, kad svarbiausia yra pamokos	visiškai nesutinku	17,7 (174)	20,3 (142)	$\chi^2 = 7,891$ $p > 0,05$
	nesutinku	36,6 (361)	38,1 (266)	
	iš dalies sutinku	27 (266)	26,6 (186)	
	sutinku	11,3 (111)	10,5 (73)	
	visiškai sutinku	7,4 (73)	4,4 (31)	
Tėvams nerūpi	visiškai nesutinku	45,9 (437)	44,3 (301)	$\chi^2 = 10,276$ $p < 0,05$
	nesutinku	35,4 (337)	33,1 (225)	
	iš dalies sutinku	10,9 (104)	15,5 (105)	
	sutinku	4,6 (44)	3,1 (21)	
	visiškai sutinku	3,2 (30)	4 (27)	

2 lentelė. Skirtingo amžiaus mokinių nuomonės apie tėvų požiūrio į vaikų FA procentinis skirstinys

Tėvų skatinimo būti FA būdai	Įvertinimas	11—14 m.,% (n)	15—17 m.,% (n)	χ^2 reikšmė ir patikimumo lygmuo (df = 4)
Nuperka reikiamą inventorių	visiškai nesutinku	6,5 (64)	11,3 (80)	$\chi^2 = 95,779$ $p < 0,001$
	nesutinku	10,9 (108)	18,4 (130)	
	iš dalies sutinku	22,8 (226)	34 (240)	
	sutinku	37,8 (3750)	24,8 (175)	
	visiškai sutinku	22,1 (219)	11,3 (80)	
Ragina būti kieme ir žaisti įv. žaidimus	visiškai nesutinku	6,8 (67)	17,2 (121)	$\chi^2 = 145,877$ $p < 0,001$
	nesutinku	20 (198)	29,4 (207)	
	iš dalies sutinku	22,4 (222)	29,7 (209)	
	sutinku	33,9 (336)	18,3 (129)	
	visiškai sutinku	17 (168)	5,4 (38)	
Moka už pratybas baseine, sporto klube ir pan.	visiškai nesutinku	7,3 (73)	8,1 (57)	$\chi^2 = 14,024$ $p < 0,005$
	nesutinku	12,4 (123)	13,1 (92)	
	iš dalies sutinku	13 (129)	19 (133)	
	sutinku	32,7 (325)	30,1 (211)	
	visiškai sutinku	34,6 (344)	29,7 (208)	
Rodo asmeninį pavyzdį, visi kartu praleidžiame laisvalaikį	visiškai nesutinku	7,2 (72)	17,3 (122)	$\chi^2 = 152,807$ $p < 0,001$
	nesutinku	21,5 (214)	35,7 (251)	
	iš dalies sutinku	27,4 (272)	29 (204)	
	sutinku	28 (278)	13,2 (93)	
	visiškai sutinku	15,9 (158)	4,8 (34)	

3 lentelė. Skirtingo amžiaus mokinių nuomonės apie tėvų skatinimo juos būti FA būdų procentinis skirstinys

gų trūkumas šeimoje. Daugiau kaip ketvirtadalis 15—17 m. paauglių teigė, kad iš dalies sutinka su šia priežastimi, tačiau 43,6% 11—14 m. tiriamųjų nesutiko ir trečdalis visiškai nesutiko ($p < 0,001$).

17,7% 11—14 m. ir 11% 15—17 m. paauglių nuomone, niekas netrukdo jų šeimos FA, tačiau beveik trečdalis 15—17 m. mokinių nesutiko su šiuo teiginiu ($p < 0,001$).

4 lentelė. Skirtingo amžiaus mokinių nuomonės apie priežastis, trukdantias jų šeimos FA, procentinis skirstinys

Šeimos fiziniam aktyvumui labiausiai trukdo:	Įvertinimas	11—14 m.,% (n)	15—17 m.,% (n)	χ^2 reikšmė ir patikimumo lygmuo (df = 4)
Tėvams trūksta laisvo laiko	visiškai nesutinku	6,8 (67)	8,8 (62)	$\chi^2 = 8,168$ $p > 0,05$
	nesutinku	14,7 (146)	10,6 (75)	
	iš dalies sutinku	22,9 (227)	24,5 (173)	
	sutinku	33,1 (328)	34,1 (241)	
	visiškai sutinku	22,5 (223)	22,1 (156)	
Tėvams trūksta noro	visiškai nesutinku	15,6 (154)	10,6 (75)	$\chi^2 = 67,340$ $p < 0,001$
	nesutinku	40 (386)	24,1 (170)	
	iš dalies sutinku	26,6 (263)	37,8 (267)	
	sutinku	12,4 (133)	18,1 (128)	
	visiškai sutinku	5,4 (53)	9,3 (66)	
Pinigų trūkumas	visiškai nesutinku	33 (325)	24,8 (175)	$\chi^2 = 47,507$ $p < 0,001$
	nesutinku	43,6 (430)	37,2 (263)	
	iš dalies sutinku	14,3 (141)	25,9 (183)	
	sutinku	5,5 (54)	8,3 (59)	
	visiškai sutinku	3,7 (36)	3,8 (27)	
Niekas netrukdo	visiškai nesutinku	14,4 (143)	29,3 (205)	$\chi^2 = 75,124$ $p < 0,001$
	nesutinku	29,2 (289)	31,7 (222)	
	iš dalies sutinku	23 (228)	19,3 (135)	
	sutinku	17,7 (175)	11 (77)	
	visiškai sutinku	15,7 (155)	8,7 (61)	

REZULTATŲ APITARIMAS

Tyrimo rezultatai parodė, kad skirtingo amžiaus (11—14 m. ir 15—17 m.) mokinių nuomonė apie jų tėvų požiūrį į jų FA laisvalaikiu nėra vienoda.

Paaikškėjo, kad jaunesnius (11—14 m.) paauglius tėvai dažniau linkę skatinti būti FA ir aiškinti poveikį sveikatai nei 15—17 m. Pastarieji dažniau nei 11—14 m. paaugliai iš dalies sutiko su teiginiu, kad tėvams nelabai rūpi jų FA. Mokslininkų (Currie et al. 2008) teigimu, yra tiesioginis ryšys su paauglių nuomone apie FA jų lytinės brandos pradžioje ir lytinės brandos metu, taip pat kitais namų aplinkos veiksniais — tėvų skatinimu, padaršinimu būti fiziškai aktyviais. A. Keith ir kt. (2008) nustatė, kad tie paaugliai, su kuriais tėvai dažniau kalbėjo apie fizinį aktyvumą, buvo reikšmingai aukštesnio FA, lyginant su tais, kurių šeimose apie fizinį aktyvumą nebuvo kalbama. A. Wagner ir kt. (2004) atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad skyrėsi tėvų motyvacija dėl vaikų FA skirtingais amžiaus tarpsniais, ir tai siejo su vaikų elgesio pokyčiais bei tėvų įtakos mažėjimu didėjant vaikų amžiui. Jų nuomone, vaikų lytis nėra svarbus rodiklis įvertinant tėvų įtaką vaikų FA (cit. iš Eriksson et al., 2008).

Mūsų tyrimu nustatyta, kad 11—14 m. paaugliai dažniau nei vyresni (15—17 m.) teigė, kad dažniausiai tėvai juos skatina būti FA pirkdami

reikalingą inventorių, ragindami būti gryname ore, skirdami lėšas įvairiems sporto būreliams lankyti ir skatindami savo asmeniniu pavyzdžiu. Matyti tokia tendencija: tėvai jaunesniems vaikams linkę skirti daugiau laiko ir lėšų, kad šie būtų FA, ir atvirkščiai — amžiui didėjant, laiko su vaikais praleidžiama mažiau. Tai būtų galima paaiškinti šitaip: vyresniojo paauglystės amžiaus tarpsniu bendraamžių nuomonė yra svarbesnė nei tėvų. Jie įgyja vis daugiau autonomijos savo sprendimams.

Tyrimo rezultatų analizė atskleidė: abiejų amžiaus grupių paauglių nuomone, pagrindinė priežastis, trukdanti jų šeimos FA, yra tėvų laisvo laiko trūkumas. 15—17 m. paaugliai iš dalies pritarė teiginiui, kad tėvai stokoja noro būti FA ir jiems trūksta pinigų, nors, 11—14 metų paauglių teigimu, niekas netrukdo jų šeimos FA. J. H. Stuart ir kt. (2005) nustatė, kad 34 metų moterys dažniausiai nurodė tokius FA barjerus: nėra laiko (55%), nėra noro (24%), nesportiška (24%), o vyrai — nėra laiko (48%), pasyvus poilsis (23%), nesportiškas (15%) ir kt. A. Keith ir kt. (2008) teigimu, paauglystėje tokios FA kliūtys kaip motyvacijos ir susidomėjimo stoka gali būti įveiktos tik padaršinus tėvams ir bendraamžiams. Tyrimų duomenys Baltijos šalyse parodė, kad vaikų, paauglių ir jaunimo požiūrį į FA lemia ugdymo ypatumai šeimoje, tėvų išsilavinimo ir jų socialinio statuso lygis, materiali-

nė šeimos gerovė, pedagogų profesinė kvalifikacija bei kompetencija (Currie et al., 2008). Visgi yra mokslininkų (Cleland et al., 2005; Gustafson, Rhodes, 2006), kurie linkę nevienareikšmiškai kalbėti ir atsargiau daryti išvadas apie šeimos poveikį vaiko FA. Jie kelia hipotezę, kad genetikos ir aplinkos kintamieji iš dalies modeliuoja aktyvumą, o tėvų parama, palaikymas yra svarbus vaikų ir paauglių FA, tačiau ne vienintelis ir iki galo neiširtas.

Nors atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad yra skirtumų tarp įvairaus amžiaus paauglių nuomonės apie jų tėvų požiūrį į jų FA, lieka neaišku, kaip atkreipti vyresniojo mokyklinio amžiaus mokinių dėmesį į FA ir paskatinti juos pasirinkti aktyvesnį gyvenimo būdą (Stuart et al., 2005). Taip pat lieka neatsakyta į klausimą, kaip tėvams pateikti idėją apie būtinybę ugdyti savo vaikus būti fiziškai aktyviais visą gyvenimą. Tai tolesnių tyrimų objektas.

IŠVADOS

11–14 m. paauglių nuomone, tėvai skatina vaikų fizinį aktyvumą ir aiškina jo poveikį sveikatai. 15–17 m. paaugliai tik iš dalies pritarė šiam teiginiui.

Lyginant su 15–17 m. amžiaus paaugliais, 11–14 m. paauglių nuomone, tėvai vaikų FA dažniausiai skatina: aprūpindami vaikus FA reikalingu inventoriumi, ragindami būti gryname ore, skirdami lėšų fiziškai aktyviai veiklai laisvalaikiu (sporto pratybų / būrelių lankymui) ir savo asmeniniu pavyzdžiu.

Paauglių nuomone, priežastys ribojančios šeimos FA, yra tėvų laisvo laiko stoka. 15–17 m. paaugliai dažniau nei 11–14 m. amžiaus teigė, kad tėvams trūksta noro ir lėšų. 11–14 m. paaugliai dažniau nei 15–17 m. teigė, kad niekas netrukdo jų šeimos FA.

LITERATŪRA

- ACSM. (2002). How much exercise is enough? *Sports Medicine Bulletin*, 37, 6, 5–6.
- Chen, A., Full, Z. (2005). Young Children's Intuitive Interest in Physical Activity: Personal, School, and Home Factors. *Journal of Physical Activity and Health*, 2, 236–245. Prieiga internetu: <http://hk.humankinetics.com/JPAH/viewarticle.cfm?jid=g27H4zuWw37G7fwWs48L37pHd43QY3Wnb88TU23Rv38&aid=4609&site=g27H4zuWw37G7fwWs48L37pHd43QY3Wnb88TU23Rv38>
- Cheryl, B., Qnderson, A., Karen, J., Coleman, A. (2008). Adaptation and validation of the Athletic identity Questionnaire — Adolescent for Use with Children. *Journal of Physical Activity and Health*, 5, 539–555.
- Cleland, V., Venn, A., Fryer, J., Dwyer, T., Blizzard, L. (2005). Parental exercise is associated with Australian children's extracurricular sports participation and cardiorespiratory fitness: A cross-sectional study. *Journal Behavior Nutrition Physical Activity*, 2 (3) 10.1186 / 1479-5868-2-3.
- Currie, C., Molocho, M., Boyce, W. et al. (2008). Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale. *Social Science & Medicine*, 66, 1429–1436. Prieiga internetu: http://www.nuigalway.ie/health_promotion/documents/M_Molcho/2008_ja_health_inequalities_ssm_666.pdf
- Dregval, L., Malinauskaitė, V. (2008). Pirmokų fizinio aktyvumo priklausomybė nuo socialinių-ekonominių veiksnių. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 4 (71), 29–37.
- Eriksson, M., Nordqvist, T., Rasmussen, F. (2008). Associations between parents and 12-year children's sport and vigorous activity: The role of self — esteem and athletic competence. *Journal of Physical Activity and Health*, 5, 359–373.
- Gaižauskienė, A., Volbekienė, V., Gričiūtė, A. (2008). The factors which influence children's physical activity in families from Lithuanian cities. *Sporto mokslo dabartis ir naujausios idėjos: II tarptautinė mokslinė konferencija* (pp. 40). Kaunas: LKKA.
- Gričiūtė, A., Volbekienė, V., Gaižauskienė, A. (2007). *Lietuvos didžiuosiuose miestuose gyvenančių 9–11 klasių moksleivių fizinio aktyvumo motyvų raiška skirtingose pagal gimimo eiliškumą grupėse: Lietuvos individualiosios psichologijos draugijos konferencijos medžiaga* (pp. 22–27). Vilnius: LIPD.
- Gustafson, S. I., Rhodes, R. E. (2006). Parental correlates of physical activity in children and early adolescents. *Sports Medicine*, 36, 79–97.
- Haerens, L., De Bourdeaudhuij, I., Eiben, G. et al. (2010). Formative research to develop the IDEFICS physical activity intervention component: Findings from focus groups with children and parents. *Journal of Physical Activity and Health*, 7, (2), 246–256. Prieiga internetu: <http://hk.humankinetics.com/JPAH/viewarticle.cfm?jid=uQzZAeq2cZaLZpDesRaJP2ALqQeGB26XmKdRZ6r3xKg&aid=17884&site=uQzZAeq2cZaLZpDesRaJP2ALqQeGB26XmKdRZ6r3xKg>
- Jankauskienė, R. (2008). Lietuvos gyventojų fizinio aktyvumo skatinimo strategija: kūno kultūra ar kūno kultas? *Medicina (Kaunas)*, 44 (5), 346–355.
- Kardelienė, L. (2009). Fizinis aktyvumas pradinės mokyklos pailgintos mokyklos grupėje: pirmokų ir jų tėvų poreikių sandūra. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 3 (74), 34–41.
- Keith, A., King, I., Jennifer, L. et al. (2008). Effect of social support on adolescents perceptions of and engagement in physical activity. *Journal of Physical Activity and Health*, 5, 374–384.
- Mota, J., Santos, M. P., Ribeiro, J. C. (2008). Differences in leisure — times activities according to level of physical activity and adolescents. *Journal of Physical Activity and Health*, 5, 286–293.
- Ornelas, I. J., Perreika, K. M., Ayala, G. X. (2007). Parental influence on adolescent physical activity: A longitudinal study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 4 (3), 10.1186 / 1479–5868-4-3.
- Petrauskienė, A., Dregval, L., Petkutė, S. (2007). Health behavior of families having preschool — age children. *Medicina (Kaunas)*, 43, 816–823.

Spence, J. C., Blanchard, C. M., Clark, M. et al. (2010). The role of self-efficacy in explaining gender differences in physical activity among adolescents: A multilevel analysis. *Journal of Physical Activity and Health*, 7 (2), 326—345. Prieiga internetu: <http://hk.humankinetics.com/JPAH/viewarticle.cfm?jid=bAk24faBqBy66vV4hRh48u72kZb87JB2yRs74A6wrAr48uVh&aid=17876&site=bAk24faBqBy66vV4hRh48u72kZb87JB2yRs74A6wrAr48uVh>

Stuart, J. H., Biddle, N. M. (2005). *Psychology of Physical Activity: Determinants, Well-Being, and Interventions*. New York: Abingdon, Oxon, Routledge.

Šukys, S., Bagdonas, A. (2007). Moksleivių sportavimo ir fizinio aktyvumo laisvalaikio sąsajos su socialiniais ekonominiais veiksniais. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 1 (64), 44—50.

Vilūnienė, A., Jankauskienė, R. (2002). Skirtingo fizinio aktyvumo tėvų požiūris į fizinę saviugdą bei vaikų fizinį aktyvumą ir jo sąsaja su vaikų fiziniu aktyvumu. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 4 (45), 103—109.

Kūno kultūra. Sportas, 4 (45), 103—109.

Volbekienė, V., Emeljanovas, A., Rutkauskaitė, R., Trinkūnienė, L. (2008). Mokinių fizinio aktyvumo ir su sveikata susijusio fizinio pajėgumo tarpusavio ryšiai. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 4 (71), 127—32.

Volbekienė, V., Gričiūtė, A., Gaižauskienė, A. (2007). Lietuvos didžiųjų miestų 5—11 klasių moksleivių su sveikata susijęs fizinis aktyvumas. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 2 (65), 71—78.

Volbekienė, V., Gričiūtė, A. (2007). Health-related physical fitness among schoolchildren in Lithuania: A comparison from 1992 to 2002. *Scandinavian Journal of Public Health*, 35, 235—242.

Wagner, A., Klein-Platat, C., Arweiler, D. et al. (2004). Parent — child physical activity relationships in 12-year old French students do not depend on family socioeconomic status. *Diabetes and Metabolism*, 30, 359—366.

ALTERNATION OF TEENAGERS' OPINION ABOUT PARENTS' ATTITUDE TOWARD CHILDREN'S PHYSICAL ACTIVITY IN AGE ASPECT

Aida Gaižauskienė, Vida Volbekienė, Aušra Gričiūtė
Lithuanian Academy of Physical Education, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

Teenagers' opinions about parents' attitudes to children's physical activity (PA) research is important and help eliminate the causes which restrict their physical activity.

The aim of the research was to determine alternation of the 11—17-year-old teenagers' opinion about parents' attitudes to children's physical activity.

The research was carried out in five biggest Lithuanian cities (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai and Panevėžys). The selection of pupils according to school and classes was random. 1704 pupils were tested during the final testing in the biggest Lithuanian cities. Questionnaire (parents' attitudes toward children's physical activity) were prepared and approved by the study authors (Gaižauskienė et al., 2008).

The results showed that there were significant differences between different-ages pupils' views to their parents' attitudes toward their PA in their free time. It appeared that younger (11—14 y.) pupils were encouraged to be physically active and they were explained the PA effects on health by their parents more often whereas older (15—17 y.) pupils only partially supported this assertion ($p < 0.001$). Comparing 11—14-year-old pupils' opinions with 15—17-year-old ones', younger children claimed that parents mostly encouraged children to be PA by buying the necessary equipment ($p < 0.001$), encouraging to be in the fresh air ($p < 0.001$), spending more money on various sports sections ($p < 0.001$) and showing their personal example ($p < 0.001$). According to teenagers, the reasons limiting family PA were those: lack of desire ($p < 0.001$) and lack of money ($p < 0.001$). It was more often mentioned by 15—17-year-old teenagers than 11—14-years-old ones.

Keywords: 11—17 years teenagers' opinion, family, parents' attitudes toward children's physical activity.

Gauta 2008 m. spalio 3 d.
Received on October 3, 2008

Priimta 2010 gegužės 31 d.
Accepted on 31 May, 2010

Aida Gaižauskienė
Lietuvos kūno kultūros akademija
(Lithuanian Academy of Physical Education)
Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
Lietuva (Lithuania)
Tel +370 37 20 90 50
E-mail a.gaižauskiene@lkka.lt